

Kijk voor elke klas specifieke uitleg van de Motor & Benzinepomp oefening in de handleiding van het betreffende boek.

Onderstaande uitleg komt uit de handleiding voor Werkboek deel 1.

Motor en benzinepomp

Dit is een oefening dat als doel heeft rust (terug) te brengen in de groep. Deze belangrijke oefening is ontwikkeld door de Kanjertraining. Het maakt kinderen - die niet willen pesten - bewust van het feit dat zij onbedoeld voeding geven aan pestgedrag. En het leert kinderen die zich onmachtig en bang voelen dat zij meer invloed kunnen uitoefenen dan zij zich bewust zijn. Kern van deze aanpak: Doe niet mee, dan doe je veel. Geef geen benzine aan vervelend gedrag. Veel grensoverschrijders hebben namelijk jouw aandacht nodig, jouw applaus, jouw ergernis en angst om voort te kunnen gaan met vervelend gedrag. U als leerkracht verlegt de aandacht van het kind dat veel aandacht vraagt (de motor) naar diegenen die daar steeds aandacht aan geven (de benzinepompen). Enerzijds: Laat je niet op de kast jagen. Ga er niet tegenin, neem afstand, irriteer je niet, word niet bang. Zoek steun, doe iets anders. Anderzijds: als jouw vriendin of vriend vervelend gedrag vertoont en jij staat daar steeds bij, of je moet erom giechelen, dan moedig jij jouw vriend aan om door te gaan. Loop weg bij vervelend gedrag. Je bent stoer als je nee durft te zeggen tegen vervelend gedrag van jouw vrienden.

Kortom: De kinderen leren dat - wanneer ze geen aandacht geven aan vervelend gedrag en geen meeloopgedrag vertonen - de kans groot is, dat vervelend gedrag uiteindelijk uitdooft. Vraag aan de klas: 'Wie van jullie wil heel druk en raar doen?' U kiest een leerling uit die het leuk vindt om raar gedrag te laten zien in de klas. U zegt tegen deze leerling: "Jij doet als een vervelend lopend motortje. Jij mag doen en laten wat je wilt. Een paar dingen mag je niet. Je blijft van kinderen af. Je blijft zo'n stuk bij ze vandaan (20 cm) en je blijft van spullen af. Je hebt voor een paar minuten benzine. Daarom moet je tanken. Anders kun je niet verder. Jouw klasgenoten zijn de benzinepompen. Maar die zijn gesloten. Het is namelijk midden in de nacht. Jij als motortje wil toch benzine krijgen en jij doet je uiterste best om dat voor elkaar te krijgen. Het vervelende voor jou is dat de benzinepompen hoe dan ook geen benzine geven. Ze geven jou geen aandacht. Nu gaat het erom: wie is de baas. Ben jij de baas en lukt het je om aandacht van de benzinepompen te krijgen (dan geven ze jou benzine), of zijn de benzinepompen jou de baas en lukt het ze om jou geen aandacht te geven."

Vervolgens richt u zich op de benzinepompen: "Het vervelend lopend motortje wil dat jij benzine geeft. Maar dat doe jij niet, want jij blijft eigen baas. Hoe goed het motortje ook probeert benzine van je te krijgen, je geeft niets. Zorg dat je geen slaafje of knechtje wordt!" Het idee dat je slaafje of knechtje bent als je in een deuk ligt om het gedrag van de grensoverschrijder, doet deze kinderen besluiten zichzelf te beheersen: Ik ben eigen baas. U kunt ook verwijzen naar tips die nagenoeg elke voetbalcoach geeft namelijk: "Je moet je focussen. Je moet je niet laten bepalen door je tegenstander. Je moet je op de bal concentreren". Want daar gaat deze oefening over. Je laat je niet bepalen door je uitdager. "Je bepaalt jezelf! Pak je leesboek, je rekenwerk, tekening, je... en ga aan het werk. Ik ga opletten welke kinderen zich goed kunnen focussen en geen benzine geven. Welke kinderen blijken "eigen baas" te zijn? Ik ben nieuwsgierig!" 'Duidelijk? Ik tel van 10 naar 0 en dan gaat het motortje helemaal los. Tien, negen enz. "

- Tip 1. U kunt zien hoe "interactielijnen" lopen in uw groep. Naar welke kinderen gaat het motortje toe? U krijgt op deze manier inzicht in de vraag welke kinderen "voor elkaar motor en benzinepomp zijn" en op die manier een onrustige sfeer in de klas in stand houden. Vaak zijn de eerste minuten het meest moeilijk, omdat het een vreemde oefening is voor kinderen.
- Tip 2. Het is voor ouders die van mening zijn dat grensoverschrijders aangepakt moeten worden, zeer confronterend te zien dat hun eigen kind benzine geeft aan de

grensoverschrijder. Dit is tevens de kern van de aanpak: stop met het bestrijden van “het kwaad”, maar stel jezelf de vraag hoe het komt dat jijzelf er zo actief aan meedoet. Concreet voorgesteld als volgt: u wilt dat drugscriminelen worden aangepakt? Stop dan met uw drugsgebruik.

Het kan voorkomen dat bij aanvang van deze oefening, de klas volledig in een deuk ligt. U stopt dan direct de oefening en maakt duidelijk dat de opdracht op die manier niet goed kan worden uitgevoerd. U doet een beroep op de kinderen: “Wie denkt: ik kan mijzelf beheersen, ik kan op die manier helpen, die blijft in de klas. Wie denkt: ik zal hoe dan ook in een deuk liggen, die verlaat de klas en neemt bijvoorbeeld rekenwerk mee!”

Het doet zich voor dat de helft van de groep de klas verlaat. Buiten de klas moet dan begeleiding worden georganiseerd, want anders breken de kinderen daar de boel af. De kinderen die in de klas achterblijven zijn meestal de kinderen die dag in dag uit last hebben van de druktemakers. Deze kinderen hebben nu de mogelijkheid te ervaren wat een kracht zij gezamenlijk kunnen uitoefenen als ze bewust de druktemakers negeren. U herhaalt nu de oefening. De drukste leerling gaat weer uit zijn of haar dak, maar krijgt geen respons van de leerlingen die in de klas zijn achtergebleven. Na een paar minuten wil de drukste leerling ermee stoppen en vraagt aan u: “Mag ik stoppen?” Dat mag van u op voorwaarde dat deze leerling vanaf vandaag eigen baas is en zich weet te beheersen. Dat is bijna altijd het geval. U haalt vervolgens stuk voor stuk de drukke leerlingen van de gang en laat de leerling het motortje doen. In no time zijn kinderen van hun idiote gedrag genezen.

Maar soms gaat het anders. Het kan voorkomen dat de drukste leerling uit zijn dak gaat, geen respons krijgt van de leerlingen, maar toch doorgaat. Dat kan verschillende redenen hebben.

- **Reden 1.** Het kind is autist en haalt de benzine uit lijfelijke sensaties (zwaaien met de armen, knipperen met de ogen, herhaalde bewegingen en geluiden enz.). In dat geval bepaalt u na 10 minuten dat het kind moet stoppen! Zeg het volgende tegen dit type kind: “Leer uit je hoofd: het gedrag dat je zojuist liet zien wil ik niet hebben in de klas. Het is mooi geweest en je stopt ermee. Ik bepaal dat voor jou, omdat jijzelf niet op dat idee kunt komen.”
- **Reden 2.** Een kind is uitermate creatief en vermaakt zich wel. In dat geval bepaalt u na 10 minuten dat het kind moet stoppen. En zegt: “Ik moet bekennen dat je zeer creatief bent, maar het is mooi geweest. We spreken af dat als ik tegen je zeg: nu is het mooi geweest, dat je dan stopt met dit gedrag. Daarom ga je nu zitten en wil ik dit gedrag niet meer zien.”
- **Uitzonderlijk:** Mocht een kind na 10 minuten nog niet zijn gestopt (maar is geen autist en geen creatieveling) dan zegt u: “Kom eens hier. Ik vind er niet veel aan. Het is nogal saai. Ik vind het helemaal niet leuk. Je doet steeds hetzelfde. Omdat jijzelf niet snapt dat je met dit gedrag moet stoppen, bepaal ik dat voor jou. Vanaf vandaag gedraag jij je en wil ik je niet meer horen.

Tenslotte: in de situatie waarin de helft van de kinderen van de klas op de gang staat, kan het uren duren voordat de laatste leerling van de gang “zijn/haar dingetje” heeft gedaan. De leerlingen die vanaf het begin goed hun best hebben gedaan om zich te beheersen, moet u daarom belonen. Zet de tafels op zij. Laat de kinderen iets leuks doen, zoals een toren bouwen met lego, blokjes enz. Laat ze puzzelen, tekenen, op de computer werken enz. In een uiterst geval kunt u de kinderen die zich weten te beheersen vijf minuten eerder naar huis laten gaan aan het eind van de dag. De druktemakers hebben nu het gevoel dat zij na moeten blijven (hetgeen niet het geval is) en zijn dan zeer gemotiveerd om te stoppen. Dat mag van u op voorwaarde dat zij stoppen met hun idiote gedrag en geen benzine meer geven aan hun vrienden/vriendinnen. Wil een leerling dat niet, dan laat u het in de eigen tijd idioot doen.

Aanvullende informatie. Bij oudere kinderen is de wil om te helpen minder groot. Zij begrijpen heel goed dat wanneer ze niet meer reageren op het motortje, de rust in de klas terugkeert. Maar wellicht vinden zij de onrust van het motortje juist grappig. Het tast immers

behoorlijk de status en macht aan van de leerkracht/docent. Onrust als krachtig machtsmiddel. Stuur de kinderen die niet willen helpen naar de gang. En doe zoals in het voorgaande is aangegeven.

Soms is de hiërarchie in een groep zó bepalend, dat kinderen niet kunnen/willen/durven stoppen met reageren op een ander kind. In zo'n geval is het aan te raden de ouders van de leerlingen erbij te betrekken. Als zoiets zich voordoet, neem dan contact op met de stichting Kanjertraining en bespreek de aanpak die dan nodig is. Zorg ervoor dat u zelf geen benzine geeft als volwassene. Als uzelf in een deuk ligt om het wanstaltig gedrag van een leerling, dan zal deze leerling er niet mee stoppen. U kunt wèl rondlopen en hier en daar uw duim opsteken tegen kinderen die het goed doen. Zeker aan kinderen die het eerst niet lukte zich te beheersen en later wel. U doet dat door stilletjes naar deze leerling te lopen. Maar het kan ook tijdens "de wisseling van motortje." U hebt dan een moment waarin u kinderen kunt vertellen wie het goed heeft gedaan en wie nog moeite heeft met de opdracht.

Als u elke leerling - die benzine geeft - motortje laat zijn, dan is de kans groot dat u uiteindelijk terecht komt bij kinderen die in de 'underdog-positie' zitten. Vaak verwacht u van deze kinderen niet dat ze benzine geven aan naar gedrag, maar zij blijken dat toch te doen. Ook deze kinderen vertelt u dat ze motortje moeten zijn. Dat vinden ze enorm vervelend. De kans is daarom groot dat ze zeggen dat ze dat niet willen. Wees ook dan heel duidelijk: 'Dan geef je geen benzine meer. Want al jij benzine blijft geven, kan het motortje niet stoppen. Mocht deze leerling toch weer benzine geven, dan moet het alsnog motortje zijn. Laat de kinderen aan hun tafels zitten en geef hen iets te doen. Anders wordt deze oefening te moeilijk.'